

اعلام: اشخاص

ا-ا

آویبوری: (۱۹۱۳-۱۸۳۴ م) نویسنده‌ی معروف انگلیسی که در توصیف طبیعت و احساسات انسانی بسیار چیره دست بود.

ابوترابی، سید علی اکبر: (۱۳۷۹-۱۳۱۸ خورشیدی) حجت‌الاسلام سید علی اکبر ابوترابی، در شهر قم دیده به جهان گشود؛ پس از اتمام تحصیلات دبیرستانی در زادگاهش، به تحصیل علوم دینی در شهر مشهد روی آورد. در تظاهرات مردم قم در ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ حضوری فعال داشت و در پی تبعید حضرت امام خمینی (ره) وی نیز به نجف رفت و سرگرم تحصیل شد و پس از شش سال به ایران بازگشت.

پیش از انقلاب، وی بارها مورد تعقیب ساواک قرار گرفت و به زندان رفت. پس از پیروزی انقلاب اسلامی، مسئولیت‌های مهمی را عهده‌دار شد و همزمان با آغاز جنگ تحمیلی در کنار سردار شهید دکتر مصطفی چمران در جنگ‌های نامنظم به سازماندهی نیروهای مردمی می‌پرداخت و سرانجام در ۲۶ آذرماه ۱۳۵۹ در یکی از مأموریت‌ها به اسارت ارتش متجاوز صدام درآمد.

وی پس از ده سال اسارت در سال ۱۳۶۹ به میهن بازگشت و مسئولیت‌های ارزشمندی هم چون نمایندگی مجلس شورای اسلامی در دوره‌های چهارم و پنجم و نمایندگی ولی فقیه در امور آزادگان را پذیرا شد. این آزاده‌ی گرامی، سرانجام در دوازدهم خرداد ۱۳۷۹ در حالی که همراه پدرش، رهسپار شهر مشهد مقدس بود، بر اثر تصادف، جان به جان آفرین سپرد.

ادیب الممالک فراهانی: (درگذشت ۱۳۳۵ ه.ق) میرزا محمدصادق امیری، معروف به ادیب الممالک، شاعر و روزنامه‌نگار عصر مشروطه بود. وی در سال ۱۲۷۷ ه.ق، در فراهان اراک زاده شد. پس از مهارت و شهرت در شاعری، مظفرالدین‌شاه به او لقب ادیب الممالک داد.

ادیسون: (۱۸۴۷ تا ۱۹۳۱ میلادی) فیزیکدان امریکایی که اختراعات زیادی از جمله لامپ برق به نام وی ثبت شده است.

اسدآبادی، سید جمال: مردی آزادی‌خواه و دارای افکار و عقاید فلسفی، سیاسی، اجتماعی و طرفدار استقرار آزادی در کشورهای شرقی و ایجاد وحدت میان مسلمانان و تشکیل اتحادیه‌ی دولت‌های اسلامی بود. وی همه‌ی عمر خود را در مبارزه با استبداد پادشاهان ایران، عثمانی، مصر و سیاست استعماری انگلستان سپری کرد و بیوسته به شرق و غرب سفر می‌کرد. در پاریس روزنامه‌ی عروۃ الوثقی را منتشر کرد و به سیاست انگلستان در شرق حمله کرد. وی در سال ۱۳۱۴ هجری قمری در استانبول مسموم شد.

ارشمیدس: (۲۸۷-۲۱۲ ق.م) مهندس و حکیم عهد باستان. وی از وطن خود (صقلیه) به اسکندریه رفت و در آنجا به کسب علوم پرداخت. او بود که می‌گفت: «اگر نقطه‌ی اتکالی بایم، زمین را از جای خویش بجنبانم». اسماعیل (شاه اسماعیل): (درگذشت ۹۳۰ ه.ق) پادشاه جوان و مؤسس سلسله‌ی صفویه است. گذشته از شجاعت و جوانمردی، وحدت سیاسی ایران را از نظر ترویج مذهب شیعه عملی کرد. وی می‌خواست در سراسر کشور نفوذ بیگانگان را براندازد و دولتی مستقل از دیگر دولت‌های اسلامی تشکیل دهد. دوره‌ی حکومت شاه اسماعیل، پس از ۲۴ سال تلاش و کوشش به پایان رسید.

اقبال لاهوری: محمد اقبال لاهوری (۱۳۱۶-۱۲۵۰ ه.ش) متفکر انقلابی و شاعر آزاداندیش پاکستانی است. وی علاقه و ارادت ویژه‌ای به «مثنوی مولوی» داشت و به دو زبان فارسی و اردو شعر می‌سرود. اقبال در استقلال پاکستان نقش مهمی داشته است. کلیات اشعار فارسی اقبال در ایران نیز بارها به چاپ رسیده است. امیرکبیر، میرزاتقی خان: (مقتول به سال ۱۲۶۸ ه.ق) وی از بزرگ‌ترین مردان سیاسی دوره‌ی قاجاریه است. پدرش آشپز قائم‌مقام بود و میرزاتقی خان نیز در خاندان قائم‌مقام تربیت یافت و در جوانی وارد دستگاه ولیعهد تبریز شد. پس از چندی سرپرستی ولیعهد به او سپرده شد. در تهران به صدراعظمی ناصرالدین شاه رسید. با اصلاحاتی که انجام داد، مخالفان او از پای نشستند تا شاه را به برکناری او و تبعید وی به کاشان و صدور حکم قتل او وادار کردند. ایرج میرزا: وی از نوادگان فتحعلی شاه قاجار بود. تحصیلاتش در مدرسه‌ی دارالفنون تبریز صورت گرفت. ابتدا شاعر دربار قاجاریه بود اما به زودی از شاعری دربار کناره گرفت. شعر ایرج ساده و روان و مشتمل بر کلمات و تعبیرات عامیانه است و مسائل مختلف اجتماعی را با زبانی ساده و شوخی‌های نیشدار بیان می‌کند.

ب

باکری، مهدی: شهید مهدی باکری در سال ۱۳۳۳ شمسی در میان‌آب به دنیا آمد. او و دوستانش نقش مهمی در برپایی تظاهرات شهر تبریز در سال ۱۳۵۴ و ۱۳۵۵ داشتند. همان زمان وی توسط ساواک شناسایی شد و بارها برای بازجویی به اداره‌ی امنیت برده شد اما چون مدرکی علیه او نداشتند، تحت نظر آزاد شد. در دوران دفاع مقدس، فرمانده لشکر عاشورا بود. دلاوری‌ها و شجاعت او زبانزد خاص و عام است. وی در ۲۵ اسفند سال ۱۳۶۳، یک سال بعد از شهادت برادرش حمید باکری، در عملیات خبیر به شهادت رسید.

بلال: ابن ربیع حبشی، مؤذن و خازن و از یاران خاص و صمیمی پیامبر (ص) بود. وی پس از مسلمان شدن در راه دوستی پیامبر (ص) از مشرکان و منافقان آزار و اذیت بسیار دید و صبر و شکیبایی و خلوص بسیار از خود نشان داد.

پهلول: (وفات ۱۹۰ ه.ق) از اشخاص دانا و آگاه معاصر هارون الرشید، خلیفه‌ی عباسی، بود؛ وی نسبت به مسائل اجتماعی زمان خود دیدی انتقادی و طنزآمیز داشت.

بیابانکی، سعید : وی متولد سال ۱۳۴۵ خمینی شهر اصفهان و دانش آموخته در رشته‌ی رایانه است و بیش تر در قالب غزل می‌سراید. نخستین مجموعه‌ی شعر بیابانکی با عنوان «ردپایی بر برف» در سال ۱۳۷۱ منتشر شد. **یدیل دهلوی، عبدالقادر** : (درگذشت ۱۱۳۳ ه.ق) از شاعران بلند پایه‌ی ادب فارسی، هم‌روزگار صفویه بود. وی در هندوستان به دنیا آمد و همان جا پرورش یافت. بیشتر عمر خود را در تفکرات عرفانی و خلق آثار فراوان سپری کرد.

پ

پاینده، ابوالقاسم : (۱۳۶۳-۱۲۹۲ ه.ش) از نویسندگان چیره دست معاصر که در داستان‌نویسی و ترجمه، آثار گوناگونی پدید آورده است. مهم‌ترین اثر او ترجمه‌ی «قرآن مجید» است.

ت

تاگور، رابیند رانات : شاعر و عارف پرآوازه‌ی هندی که اشعار وی سرشار از مفاهیم عرفانی و حس میهن‌دوستی است. تاگور جایزه‌ی ادبی نوبل را نیز دریافت کرد. وی در سال ۱۹۴۱ میلادی درگذشت.

ج

جامی، نورالدین عبدالرحمن : نورالدین عبدالرحمن جامی شاعر و نویسنده‌ی معروف ایرانی در قرن نهم هجری است. وی به مناسبت محل تولد خویش «جام» و نیز به سبب دوستداری شیخ الاسلام احمد جام، جامی تخلص کرد. دیوان اشعار، هفت اورنگ (شامل هفت مثنوی به تقلید خمسه‌ی نظامی)، نفعات الانس و بهارستان از آثار اوست. **جنید** : (حدود قرن دوم و سوم قمری) ابوالقاسم بن محمد بن جنید، عارف معروف و عالم دینی، وی در بغداد به دنیا آمد و از کسانی است که درباره‌ی علم توحید در بغداد سخن گفته است.

ح

حافظ : خواجه شمس‌الدین محمد، حافظ شیرازی، معروف به لسان الغیب، بزرگ‌ترین غزل‌سرای تاریخ ادبیات ایران است. وی در اوایل قرن هشتم در شیراز متولد شد و در همان جا به تحصیل علوم و مطالعه‌ی قوانین ادب و دیوان شاعران پرداخت و چون قرآن را از بر داشت، «حافظ» تخلص نمود. **حبله رودی (محمد)** : از نویسندگان بزرگ قرن یازدهم هجری است و اثر معروف «جامع التمثیل» از اوست. **حیبی، حسن** : وی در سال ۱۳۱۶ شمسی در تهران به دنیا آمد. همزمان با تحصیل، علوم حوزوی را نزد پدرش آموخت. حیبی افزون بر مسئولیت‌ها و خدمت در مشاغل مختلف دانشگاهی، علمی، فرهنگی و سیاسی از آغاز

انقلاب اسلامی، مدتی مسئولیت مهم ریاست فرهنگستان زبان و ادبیات فارسی را برعهده داشت.

حسن‌زاده آملی: استاد علامه حسن حسن‌زاده آملی، از عالمان برجسته‌ی جهان اسلام است که در سال ۱۳۰۷ خورشیدی در یکی از روستاهای لاریجان آمل به دنیا آمد. وی پس از طی مراحل تحصیل و کسب علوم دینی و معارف اسلامی و فضایل علمی و معنوی، به مدارج عالی در ریاضیات و نجوم نیز دست یافت.

حسن‌زاده، فرهاد: وی در سال ۱۳۴۱ در آبادان به دنیا آمد و اکنون در تهران ساکن است. در هفته‌نامه‌ی «دوچرخه» (ضمیمه‌ی نوجوان روزنامه‌ی همشهری) مسئول صفحه‌های ادبیات و طنز و از اعضای هیئت مؤسس انجمن نویسندگان کودک و نوجوان است.

حسینی، سید اشرف‌الدین: یکی از معروف‌ترین شاعران عهد انقلاب مشروطیت است. وی مؤسس روزنامه‌ی معروف «نسیم شمال» در سال ۱۳۲۵ هجری قمری است. اشعار طنزآمیز و انتقادی او در آن دوران، هواخواهان بسیاری داشت.

حکیمی، محمود: حکیمی از جمله نویسندگان و پژوهشگرانی است که عمر خود را وقف پژوهش و مطالعه در حوزه‌ی معارف اهل بیت کرده است. «زندگانی حضرت زینب (س)»، «سیرت و شخصیت حضرت محمد (ص)»، «زندگانی حضرت امام حسین (ع)»، «داستان‌های آموزنده برای کودکان»، «آموزش کودکان نابینا» و «حس ششم» اشاره کرد. هم‌چنین در حوزه‌ی داستان «وجدان»، «به سوی ساحل» و «پیام‌آور محبت» از آثار اوست.

خ

خلیل (حضرت ابراهیم (ع)): از پیامبران الهی است که مردم را به خدای یگانه دعوت کرد و خانه‌ی کعبه را به دست خویش ساخت. وی به فرمان نمرود به آتش افکنده شد ولی آتش به امر الهی بر او سرد شد و وی سالم ماند.

ذ

ذوالنون: (درگذشت ۲۴۵ ه.ق) یکی از عرفای بنام و از مردم مصر بوده است. وی به زبان‌آوری و حکمت مشهور است.

ر

رضایی‌نیا، عبدالرضا: (متولد ۱۳۴۳ ش) از نویسندگان، شاعران و مترجمان معاصر است. برخی از آثار او عبارت‌اند از نقد شعر معاصران، فرشته بفرستید، از حنجره‌های شرقی.

س

سبزواری، حمید: (متولد ۱۳۱۴)، حسین ممتحنی متخلص به حمید سبزواری. از شاعران خوش‌نام انقلاب که بیش‌تر سروده‌های او مربوط به فضای انقلاب است. از آثار او می‌توان به «سرود سپیده» و «سرود درد» اشاره کرد. سعدی، شیخ مصلح الدین: (درگذشت حدود ۶۹۱ ه.ق.) از بزرگ‌ترین شاعران و نویسندگان ایران است. آموزش‌های مقدماتی را در زادگاه خود شیراز فراگرفت. برای اتمام تحصیلات به بغداد - از مراکز بزرگ علمی عصر خود - رفت. پس از ۳۵ سال به شیراز برگشت. بوستان به شعر و گلستان به نثر همراه با شعر و دیوان اشعار از او بر جای مانده است. مجموعه‌ی این آثار «کلیات سعدی» نامیده می‌شود.

سلیمان: سلیمان (ع) پسر داود (ع) و جانشین وی بوده است و در اسلام از انبیای بنی اسرائیل به شمار می‌آید. عقل و هوشمندی وی مشهور و زبان زد عموم است.

سنایی: شاعر و عارف بزرگ قرن ششم هجری. وی در ابتدا شاعری مدیحه‌سرا بود اما پس از مدتی به سرودن اشعار عرفانی و اخلاقی روی آورد. «کارنامه‌ی بلخ» و «حدیقه الحقیقه» از آثار اوست.

سینا، ابوعلی: (۳۷۰-۴۲۸ ه.ق) از دانشمندان بنام قرن چهارم و پنجم است. در بخارا کسب علم کرد و در ده سالگی قرآن را از حفظ داشت. در جوانی پادشاه سامانی - نوح بن منصور - را معالجه کرد و از کتاب‌خانه‌ی گران‌بهای او بهره‌ها برد. در سفری در همدان در راه بیمار شد و در آن شهر درگذشت. از آثار او می‌توان به کتاب‌های شفا و قانون و نیز دانش‌نامه‌ی علایی اشاره کرد.

ش

شیرازی، میرزا: (درگذشت ۱۳۱۲ ه.ق) از علمای عالی‌قدر شیعه، مرجع بزرگ تقلید، بنیان‌گذار مکتب سامرا و مبارز نستوه، در شیراز به دنیا آمد و برای تحصیل به اصفهان رفت. سپس به عتبات عالیات رفت و نزد شیخ مرتضی انصاری به تحصیل پرداخت. او در زمان ناصرالدین‌شاه قاجار برای مبارزه با استعمار انگلیس، با فتوای مدبرانه‌ی خود، مصرف تنباکو را تحریم کرد. مدتی در سامرا به تدریس و تعلیم مشغول بود تا این که در سال ۱۳۱۲ هجری قمری بدرود حیات گفت و پیکر مطهرش در نجف اشرف به خاک سپرده شد.

ص

صائب تبریزی، میرزا محمدعلی: (۱۰۸۶-۱۰۱۶ ه.ق) وی در اصفهان دیده به جهان گشود. پدر صائب از بازرگانان شهر تبریز بود که برای تجارت به اصفهان مهاجرت کرده بود. صائب در اصفهان به تحصیل علم و کمالات به‌ویژه خط و شعر و ادب و فضیلت پرداخت. در روزگار جوانی به مشهد و مکه هم سفر کرد. سپس به هند رفت و با شاعران

بزرگ آن دیار آشنا شد. پس از هفت سال به میهن بازگشت و به حضور شاه عباس دوم صفوی در اصفهان رسید و عنوان «ملک الشعرايي» يافت. صائب از پرکارترين شاعران روزگار خویش است. اشعار او عموماً غزل، مثنوی و قصیده است.

ع

عباس (ع): از فرزندان حضرت علی (ع) که پرچم دار سپاه امام حسين (ع) بود. وی به «ابوالفضل» و «قمرینی هاشم» معروف است. در سال ۶۱ ه.ق در واقعه‌ی کربلا به شهادت رسید و مزارش در کربلا امروزه زیارتگاه مشتاقان است.

ف

فدایی مازندرانی، میرزا محمود: (حدود ۱۲۸۰-۱۲۰۰ ه.ق) از شاعران و مرثیه‌سرایان بزرگ عاشورایی در عصر قاجار است که در منطقه‌ی دودانگه‌ی شهر ساری می‌زیست و واقعه‌ی کربلا را بر پایه‌ی اسناد معتبر تاریخی به نظم درآورده است. بخش نخست دیوان شعر او (مقتل منظوم) در قالب ترکیب‌بند سروده شده است که حدود ۴۲۰ بیت دارد. بخش دوم نزدیک به سه هزار بیت است که در قالب‌های گوناگون به بیان مفاهیم ادبیات عاشورایی پرداخته است. شعر «یاد حسین (ع)» گزینشی از قصیده‌ای بلند و شکوهمند است که از طولانی‌ترین قصاید استوار عاشورایی به شمار می‌آید. هنر شاعری فدایی در تصویرآفرینی‌های بدیع عاشورایی است. کلیات سروده‌های عاشورایی وی با عنوان «مقتل منظوم فدایی» اولین بار در سال ۱۳۸۸ به چاپ رسیده است.

فردوسی: ابوالقاسم فردوسی، شاعر بزرگ حماسه‌سرای ایران، در قرن چهارم و اوایل قرن پنجم هجری می‌زیست. اثر عظیم او شاهنامه است که بیش از سی سال برای سرودن آن رنج برد.

فیض کاشانی: (۱۰۹۰-۱۰۰۶ ه.ق) محمدبن مرتضی کاشانی ملقب به مولانا محسن فیض کاشانی از فقیهان و دانشوران دوره‌ی صفوی است. وی شاگرد حکیم نامدار «ملاصدرا» بود و در تمامی علوم دینی، عرفان، فلسفه و ادبیات تبخّر و مهارت داشت. برخی از آثار او عبارت‌اند از: تفسیر صافی، کتاب وافى، شرح صحیفه‌ی سجادیه، دیوان اشعار و شوق المهدی.

ق

قائمی شیرازی: (حدود ۱۲۷۰-۱۲۲۲ ه.ق) میرزا حبیب‌الله شیرازی متخلص به «قائمی» از شاعران دوره‌ی قاجار است. هنر او در قصیده‌سرایی و انتخاب واژگان خوش‌آهنگ و توصیف‌های نیکو است. وی کتاب «پريشان» را به شیوه‌ی گلستان سعدی نوشت. آرامگاه او در جوار حضرت عبدالعظیم (ع) شهر ری است.

قائم مقام فراهانی: ادیب، منشی و شاعر دوره‌ی قاجار؛ وی در نظم و نثر فارسی تبخّر داشت و ثنایی تخلص می‌کرد. کوشش‌های بسیار وی برای اصلاح ایران موجب حسادت عده‌ای از جمله میرزا آقاسی شد و بدگویی بدخواهان

شاه قاجار (محمدشاه) را برانگیخت تا او را به باغ نگارستان تهران احضار کرد و وی را در آن جا خفه کردند.
قُنیبری، ابوالقاسم: یکی از عارفان معروف قرن پنجم هجری که کتاب «رساله‌ی قشیریه» در شرح اصطلاحات و معرفی مشایخ عرفانی از آثار اوست.

ک

کمال‌الدین، بهزاد: نقّاش و مینیاتورساز مشهور اواخر عهد تیموری و اوایل دوره‌ی صفوی؛ لقب وی کمال‌الدین و از مردم هرات و شاگرد سید احمد تبریزی بود. شاه طهماسب اول نزد بهزاد نقّاشی می‌آموخته است.
کمال‌الملک: از نقّاشان بزرگ معاصر که در سال ۱۳۱۹ هجری شمسی وفات یافت. از آثار معروف او، تابلوی «فالگیر بغدادی» و «میدان کربلا» را می‌توان نام برد.

م

محمود درویش: (۱۹۴۲-۲۰۰۸ م) از بزرگ‌ترین شاعران معاصر عرب است که شعر او با انقلاب، مبارزه و پایداری پیوندی آشکار دارد. عشق به سرزمین فلسطین و استقلال آن از درون مایه‌های اصلی شعر او است.
مدرّس: آیت‌الله سید حسن مدرّس از رجال روحانی و سیاسی دوره‌ی مشروطیت و پهلوی است. وی در روستای سرابه‌ی کچو از توابع اردستان به دنیا آمد. در شانزده سالگی برای تحصیل به اصفهان رفت و پس از آن به عتبات رفت و نزد علمای بزرگ نجف تحصیل کرد. چندین بار نماینده‌ی مجلس شد و سرانجام به دست دژخیمان حکومت پهلوی در شهر کاشمر به شهادت رسید.
مستوره کردستانی: (۱۲۶۴-۱۲۲۰ هـ.ق) «ماه شرف خانم» فرزند ابوالحسن مستوره کردستانی، متولد ۱۲۲۰ قمری در شهر سنندج، شاعری است که به دو زبان فارسی و کردی شعر سروده است. او را نخستین زن تاریخ‌نویس کرد در ایران، شمرده‌اند. «دیوان شعر» و «تاریخ اردلان» از آثار اوست.
مطهری، مرتضی: (۱۳۵۸-۱۲۹۸ هـ.ش) استاد شهید آیت‌الله مطهری در بهمن ماه ۱۲۹۸ هجری شمسی در فریمان خراسان به دنیا آمد. وی یکی از شاگردان برجسته‌ی امام خمینی (ره) بود که به مراتب علمی رسید. آثار او زمینه‌ساز بسیاری از مبانی فرهنگی و دینی انقلاب اسلامی است. این روحانی فرزانه در سال ۱۳۵۸ هجری شمسی به شهادت رسید. برخی از آثار وی عبارت‌اند از: خدمات متقابل اسلام و ایران، داستان راستان (برای نوجوانان)، تماشگاه راز، مسئله‌ی حجاب، پیرامون انقلاب اسلامی.

میرزا حبیب خراسانی: (۱۳۲۷-۱۲۶۶ هـ.ق) سیدالمجتهدین حاج میرزا حبیب خراسانی از عالمان و فقیهان بلند مرتبه‌ی خراسان بود. وی افزون بر کسب علوم دینی و فراگیری زبان فرانسه و عربی، به مقامات عالی عرفانی و معنوی دست یافت. در تزکیه‌ی نفس و تهذیب اخلاق و کردار نیکو، سرمشق اهل روزگار بود و ذوق شعری و استعداد

درخشانی داشت. وی سرانجام در سال ۱۳۲۷ قمری در شهر مشهد مقدّس درگذشت و در حرم مطهّر حضرت امام رضا (ع) به خاک سپرده شد.

ن

نزار قَبّانی: (۱۹۹۸-۱۹۲۳ م) از بزرگ‌ترین شاعران و نویسندگان عرب، متولد شهر دمشق سوریه است. او به زبان‌های فرانسوی، انگلیسی و اسپانیایی مسلط بود. سروده‌های او سرشار از عشق و عاطفه به انسانیت است.

نظامی: شاعر نامدار ایرانی معروف به نظامی در شهر گنجه، از شهرهای امروزی جمهوری آذربایجان، به دنیا آمد. در جوانی به تحصیل علوم اسلامی و فرهنگ و ادب، قصص و تاریخ همت گماشت. داستان‌پردازی در منظومه‌های او به اوج رسید. آثار نظامی عبارت است از: مخزن‌الاسرار، خسرو و شیرین، لیلی و مجنون، هفت‌پیکر و اسکندرنامه.

و

وحشی بافقی: کمال الدّین وحشی بافقی در اواخر عهد شاه اسماعیل اول صفوی در قصبه‌ی بافق در ۲۴ فرسنگی یزد متولد شد. سپس به یزد آمد و پیش‌تر ایام زندگی را در آن‌جا گذراند. از آثار او می‌توان به مثنوی‌های «فرهاد و شیرین»، «ناظر و منظور» و «خلد برین» اشاره کرد.

وزیری، حسنعلی: (۱۳۳۳-۱۲۶۸ ه.ش.) از اولین شاگردان کمال‌الملک است. وی برادر کوچک‌تر علینقی وزیر (موسیقی‌دان) بود و از بنیان‌گذاران دانشکده هنرهای زیبای تهران به‌شمار می‌رود. وزیر، شرح احوال استاد خود را در کتابی به‌نام «کمال‌الملک» تدوین کرده است.

وصال شیرازی: (۱۱۹۷-۱۲۶۲ ه.ق) وصال شیرازی معروف به میرزا کوچک از شاعران اوایل دوره‌ی قاجاریه است. وصال در دوره‌ی جوانی مدتی به تحصیل ادب، خط و هنرهای زیبا، موسیقی و سیر در مقامات عرفانی سرگرم بود. مثنوی «بزم وصال» از آثار اوست.

ه

هاتف اصفهانی: سیداحمد (درگذشت ۱۱۹۸ ه.ق.) از شاعران دوره‌ی افشاریه و زندیه است. در سرودن غزل از سعدی و حافظ پیروی می‌کرد. «ترجیع‌بند» عرفانی وی نیز معروف است.

ی

یغمایی، اقبال: نویسنده و مترجم که آثار فراوانی از خود بر جای گذاشت. به سبب محبّت و علاقه‌ی فراوانی که به کودکان و نوجوانان داشت، نخستین «مجله‌ی ویژه‌ی کودکان» را پدید آورد. «سفرنامه‌ی شاردن» به قلم این مترجم و نویسنده‌ی توانا به پارسی برگردانده شد.

اعلام: آثار

ب

بوستان سعدی (سعدی نامه): منظومه‌ی مثنوی سعدی شیرازی است. این منظومه به ده باب تقسیم شده است. بوستان سعدی منظومه‌ای است اخلاقی و اجتماعی و عرفانی. این کتاب تاکنون به زبان‌های مختلف از جمله لاتینی، انگلیسی، فرانسوی، آلمانی و ترکی ترجمه شده است.

ج

جامع التواریخ: تاریخ مفصل جهان که مؤلف آن خواجه رشیدالدین فضل‌الله است. وی در نوشتن این کتاب از اسناد و نوشته‌های دولتی و از نظرات دانشمندان معاصر خویش استفاده کرد و آن را تا سال ۷۱۰ هجری قمری به پایان رساند.

د

درآمدی بر ادبیات داستانی پس از پیروزی انقلابی اسلامی: نوشته‌ی فریدون اکبری شیلدره‌ای که در آن به سیر تاریخی ادبیات داستانی از روزگار مشروطه تا ۱۳۷۷ پرداخته شده است. محور اصلی کتاب، داستان‌نویسی پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران است.

در جست‌وجوی خوش‌بختی: نوشته‌ی لُرد آویبوری و ترجمه‌ی ابوالقاسم پاینده است. این کتاب در هفده فصل نگاشته شده و نویسنده در آن به موضوعاتی مانند خوش‌بختی، امید، تربیت و... پرداخته است.

ر

رساله‌ی قُشیریّه: نوشته‌ی ابوالقاسم قُشیری از عارفان قرن پنجم است. اصل این کتاب به زبان عربی است و یکی از شاگردان قشیری آن را به فارسی برگرداند. موضوع این کتاب، معرفی برخی از بزرگان عارف و شرح اصطلاحات و الفاظ رایج میان آن‌هاست. این اثر با تصحیح و تعلیقات استاد فروزانفر به چاپ رسیده است.

س

سرگذشت شهید مهدی باکری : کتابی است نوشته‌ی حبیب یوسف‌زاده که به سرگذشت شهید مهدی باکری پرداخته است. شهید باکری از سرداران دلاور جنگ تحمیلی است. وی در میاندوآب متولد شد و در عملیات «بدر» به شهادت رسید.

سفرنامه‌ی شاردن : سفرنامه‌ای به قلم زان شاردن، جهانگرد و سیاح فرانسوی. وی در سال‌های ۱۶۶۴ تا ۱۶۷۷ میلادی دوبار به ایران سفر کرد و هر بار شش سال در این کشور اقامت نمود. در این کتاب اطلاعات سودمندی راجع به عهد صفویه آمده است و شاه عباس به او لقب تاجرباشی داده بود.

گ

گلستان سعدی : کتابی است به فارسی آمیخته به نظم و نثر که در سال (۶۵۶ هـ.ق) سعدی آن را نگاشته است. گلستان هشت باب دارد و اساس این کتاب بر بیان حکایت است و هدف آن تربیت انسان هاست.

م

مجله‌ی رشد : مجموعه‌ی مجلاتی است که هم‌سو با اهداف آموزشی و پرورشی دانش‌آموزان ایران از سوی دفتر انتشارات کمک آموزشی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی منتشر می‌شود. این نشریه در سه مقطع ابتدایی، راهنمایی و دبیرستان در دسترس دانش‌آموزان و دبیران قرار می‌گیرد.

منشآت : منشآت، ج منشأ، به معنی نوشته شده‌ها و نامه‌هاست. مجموعه‌ی نوشته‌ها و انشاهای قائم مقام فراهانی به این نام است. قائم مقام در نوشتن این اثر، از شیوه‌ی گلستان سعدی پیروی کرده است.

ه

هفده داستان کوتاه : این کتاب ترجمه‌ی سارا طهرانیان است که هفده داستان کوتاه از نویسندگان ناشناس جهان را در بردارد.

اعلام: مکان‌ها

آ-ا

استانبول: این واژه به معنی «به سوی شهر» است و نام شهر و بندری در ترکیه است. سابقاً پایتخت دولت عثمانی بود و اکنون یکی از شهرهای مشهور جهان است.

افغانستان: کشور همسایه‌ی ایران که در شرق سرزمین ما قرار گرفته است. پایتخت آن شهر کابل و قندهار و هرات از شهرهای مهم آن است. مردم این سرزمین فارسی زبان و مسلمان‌اند.

ت

توس: یکی از شهرهای قدیم خراسان که مدفن حضرت امام رضا (ع) در آن بوده است و به همین سبب آن را «مشهد توس» نامیدند و کم‌کم لفظ «مشهد» جایگزین شد.

تهران: پایتخت ایران است که بین کوه‌های البرز و کویر مرکزی قرار گرفته است. تهران در دشتی هموار و مسطح قرار گرفته که شیب آن از شمال به جنوب است. در عصر قاجاریه پایتخت ایران شد. تهران از نظر عمران و عظمت سیاسی و اقتصادی یکی از شهرهای مهم خاورمیانه است.

ج

چالدران: یکی از شهرهای استان آذربایجان غربی است که جنگ معروف چالدران بین شاه اسماعیل صفوی و سلطان سلیم، پادشاه عثمانی در این محل واقع شد.

خ

خراسان: خورآسان، شرق، هم‌اکنون سه استان کشور به این نام مشهورند: خراسان رضوی که مرکز آن مشهد مقدس است؛ خراسان شمالی که مرکز آن بجنورد و خراسان جنوبی که مرکز آن بیرجند است.

ر

روم: یکی از کشورهای جنوبی اروپا که سابقاً وسعت زیادی داشت و به دو قسمت روم شرقی و روم غربی تقسیم شد. اکنون ایتالیا جانشین کشور روم قدیم است و پایتخت آن شهر «رم» است.

ز

زردکوه: به ارتفاع ۴۵۵۰ متر بلندترین نقطه در رشته کوه زاگرس است و در نزدیکی کوه‌رنگ در استان چهارمحال و بختیاری قرار دارد.

زنده رود: زاینده رود، رودخانه‌ای است که از دامنه‌ی شرقی زردکوه بختیاری مقابل سرچشمه‌ی کارون، سرچشمه می‌گیرد. پس از مشروب کردن خاک اصفهان و عبور از جنوب شهر در باتلاق گاوخونی فرو می‌رود.

س

سبا: شهری در عربستان قدیم و ناحیه‌ی یمن کنونی که ملکه‌ی آن بلقیس نام داشته است.

ف

فرانسه: کشوری است در نیم کره‌ی شمالی و از کشورهای اروپای غربی است. فرانسه دارای حکومت جمهوری است و یکی از مراکز علم و ادب و هنر اروپا در قرون جدید به شمار می‌رود. پایتخت آن شهر پاریس است. **فراهان**: یکی از شهرستان‌های استان مرکزی که در شمال شهر اراک واقع است و زادگاه قائم‌مقام فراهانی است.

فلسطین: کشوری مسلمان که بین رود اردن و دریای مدیترانه واقع است. هم‌چنین این کشور بین جمهوری لبنان، سوریه و بحرالمیت قرار گرفته است. پس از جنگ جهانی دوم به یاری استعمارگران کشوری به نام اسرائیل در آن تشکیل گردید. شهر معتبر بیت‌المقدس که قبلاً قسمتی از آن در دست مسلمانان بود، در حال حاضر تمام آن در تصرف اسرائیل اشغالگر است.

م

مصر: کشور مصر در شمال شرقی افریقا واقع است. آبادی و وجود جمعیت در خاک مصر در نتیجه‌ی وجود رود نیل است که خاک مصر را حاصل‌خیز و ثروتمند کرده است. حکومت مصر جمهوری و پایتخت آن شهر قاهره است. — **مِنا (مِنی)**: جایگاهی در مکه که حاجیان در آن جا قربانی می‌کنند.

ه

هند: کشوری که قسمت اعظم شبه قاره‌ی هندوستان را تشکیل می‌دهد. قدمت تمدن آن به چهار هزار سال قبل از میلاد می‌رسد. پایتخت هند دهلی نو است.

یَمَن : کشور کوچک مستقلی است در جنوب غربی شبه جزیره ی عربستان که پایتخت آن شهر «صنعا» است.

فهرست کتاب‌های متناسب با برنامه‌ی درسی فارسی راهنمایی

ردیف	نام کتاب	نویسنده یا مترجم	ناشر	سال انتشار
۱	آن‌جا که خانه‌ام نیست	محمد رضا سرشار (رهگذر)	سوره‌ی مهر	۱۳۸۷
۲	افسانه‌ی چهار برادر	محمد میرکیانی	مدرسه	۱۳۸۳
۳	روان‌شناسی نوجوانی برای نوجوانان	ابراهیم اصلانی	مدرسه	۱۳۸۸
۴	بانوی سکه‌ها	سپیده خلیلی	پیدایش	۱۳۸۳
۵	بچه‌های ایستگاه	حمید نوایی لواسانی	مدرسه	۱۳۸۵
۶	به قول پرستو	قیصر امین‌پور	سروش	۱۳۷۵
۷	پرستوها	ابراهیم حسن بیگی	مدرسه	۱۳۸۲
۸	پلی به سوی داستان نویسی	داریوش عابدی	مدرسه	۱۳۸۲
۹	پهلوان بنبه (افسانه‌های ایرانی)	محمد رضا شمس	نشر افق	۱۳۸۴
۱۰	جایی که هیچ کس نیست	عباس صالح مدرسه‌ای	پیام آزادی	۱۳۸۰
۱۱	جایزه	محمد رضا سرشار (رهگذر)	سوره‌ی مهر	۱۳۸۷
۱۲	حکایت‌نامه	حسین معلم	کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	۱۳۸۲
۱۳	خدا با دوستان خود صمیمی است	مهدی الماسی	فرهنگ گستر	۱۳۸۰
۱۴	داستان پیامبران (۳ جلد)	علی موسوی گرمارودی	قدیانی	۱۳۸۴
۱۵	داستان زندگی من (هلن کلر)	سپیده خلیلی	مدرسه	۱۳۸۱
۱۶	داستان معاصر، داستان نویسان معاصر	حسین حداد	مدرسه	۱۳۷۸
۱۷	روزهای برفی	قاسم علی فراست	مدرسه	۱۳۸۵
۱۸	سفر به شهر سلیمان	فریدون عموزاده خلیلی	شکوفه	۱۳۶۸
۱۹	سفر و آموزش سفرنامه نویسی	محمد حسین بحر العلومی	مدرسه	۱۳۸۷
۲۰	سیاره‌ی یخی	حمید نوایی لواسانی	مدرسه	۱۳۸۵
۲۱	سوپ جوجه برای روح	جک کنفیلد و مارک ویکتور هنس ترجمه: راستکار محمود زاده	فروزش	۱۳۸۵

ردیف	نام کتاب	نویسنده یا مترجم	ناشر	سال انتشار
۲۲	شکوفه بر شمشیر	امیرمهدی مرادحاصل	توسعه کتاب ایران	۱۳۷۸
۲۳	شما که غریبه نیستید	هوشنگ مرادی کرمانی	مُعین	۱۳۸۶
۲۴	طوطیان شیرین گفتار	فریدون اکبری شیلدره‌ای	چشمه	۱۳۸۲
۲۵	فریاد کوهستان	فریدون عموزاده خلیلی	حوزه‌ی هنری	۱۳۶۱
۲۶	قصه‌های شاهنامه فردوسی (به نثر)	به روایت آتوسا صالحی	افق	۱۳۸۴
۲۷	قصه‌های دل‌نشین ادب پارسی (سمک عیار ۲ جلد)	حسین فتاحی	قدیانی	۱۳۸۰
۲۸	قصه‌های مثنوی (۲ و ۱)	رضا شیرازی	پیام محراب	۱۳۸۶
۲۹	قصه‌های خوب برای بچه‌های خوب	مهدی آذر یزدی	کتاب‌های شکوفه (امیرکبیر)	۱۳۸۷
۳۰	کشتی پهلو گرفته	سید مهدی شجاعی	جوان	۱۳۸۰
۳۱	گذری بر زندگی چهارده معصوم	مهدی مرادحاصل	منادی تربیت	۱۳۸۴
۳۲	گم شده	سپیده خلیلی	کانون پرورش فکری	۱۳۸۳
۳۳	لبخند با بزرگان	محمد برابادی	طرح و اجرای کتاب	۱۳۷۹
۳۴	ماه بی‌گوشواره (شعر نوجوان)	حمید هنرجو	نشر قو	۱۳۷۸
۳۵	مسافر دریا	محمد رضا یوسفی	مدرسه	۱۳۸۳
۳۶	ملاقات در شب بارانی	مسلم ناصری	پیام آزادی	۱۳۷۹
۳۷	موسیقی باد	مصطفی رحماندوست	مدرسه	۱۳۸۴
۳۸	مهارت نوشتن	محمدعلی شادمانی	نسима	۱۳۸۸
۳۹	نامه‌های خط خطی	عرفان نظرآهاری	صابرین	۱۳۸۱
۴۰	یک سنگ و یک دوست	جعفر ابراهیمی (شاهد)	امیرکبیر	۱۳۷۶

فهرست منابع

- از بهار تا شهریار، حسنعلی محمدی، انتشارات فرتاب، تهران، چاپ پنجم، س ۱۳۸۹.
- از صبا تا نیما. یحیی آرین پور، انتشارات زوار، تهران، چاپ هفتم. س ۱۳۷۹.
- امیرکبیر، فرهاد حسن زاده، انتشارات مدرسه، س ۱۳۸۵.
- امیرکبیر یا قهرمان مبارزه با استعمار. اکبر هاشمی رفسنجانی، ناشر دفتر انتشارات اسلامی، قم، چاپ دوم س ۱۳۶۲.
- تذکرة الاولیا، عطار نیشابوری، تصحیح محمد استعلامی، انتشارات زوار، تهران، س ۱۳۶۸.
- جامع التواریخ، رشیدالدین فضل الله، انتشارات دنیای کتاب، س ۱۳۷۴.
- خمسه‌ی نظامی گنجوی، تصحیح وحید دستگردی، امیرکبیر، تهران، س ۱۳۷۲.
- داستان‌هایی از زندگی امیرکبیر، محمود حکیمی، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ بیست و هشتم، س ۱۳۷۱.
- درآمدی بر ادبیات داستانی پس از انقلاب اسلامی، فریدون اکبری شیلدره‌ای، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، س ۱۳۸۲.
- در جست و جوی خوش بختی، ترجمه‌ی ابوالقاسم پاینده، انتشارات ارمان، چاپ اول، س ۱۳۶۹.
- دستور زبان فارسی، صادقی، علی اشرف و ارژنگ، غلامرضا، وزارت آموزش و پرورش، س ۱۳۶۳.
- دیوان ایرج میرزا، تصحیح محمد جعفر محجوب، چاپ زوار، س ۱۳۵۳.
- دیوان حکیم قآنی شیرازی، با تصحیح و مقدمه‌ی محمد جعفر محجوب، چاپ موسوی، س ۱۳۳۶.
- دیوان مستوره کردستانی، تصحیح احمد کرمی، انتشارات ماه، س ۱۳۶۲.
- دیوان محتشم کاشانی، تصحیح محمد علی گرکانی، انتشارات سنایی، تهران، چاپ سوم، س ۱۳۷۰.
- دیوان وحشی بافقی، به کوشش حسین آذران، امیرکبیر، س ۱۳۸۰.
- دیوان وصال شیرازی، تصحیح و تنظیم محمود طاووسی، انتشارات نوید، ج ۱، س ۱۳۷۸.
- رساله‌ی قشبریه، (ترجمه‌ی فارسی) ابوالقاسم قشبری، به تصحیح بدیع الزمان فروزانفر، انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ دوم، س ۱۳۶۱.

- زندگی و شعر ادیب‌الممالک فراهانی، به کوشش سیدعلی موسوی گرمارودی، ۲ جلد، انتشارات قدیانی، چاپ اول، س ۱۳۸۴.
- سرگذشت شهید مهدی باکری، حبیب یوسف‌زاده، انتشارات مدرسه، س ۱۳۸۶.
- سفرنامه شاردن، ترجمه‌ی اقبال یغمایی، تهران، توس، س ۱۳۶۴.
- سرود سپیده (دیوان اشعار حمید سبزواری)، جلد دوم، با مقدمه‌ی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای و استاد آینه‌وند، انتشارات کیهان، چاپ اول، بهار ۱۳۶۸.
- شوق مهدی (عج)، فیض کاشانی، تصحیح و مقدمه علی دوانی، انتشارات انصاریان، قم، س ۱۳۸۴.
- کلیات فارسی اقبال لاهوری، به اهتمام احمد سروش، انتشارات سنایی، س ۱۳۶۸.
- کلیات نسیم شمال، سید اشرف‌الدین حسینی، به کوشش حسین نمینی، انتشارات اساطیر، چاپ دوم، س ۱۳۷۱.
- گزارش فرهنگستان زبان و ادب فارسی، دفتر هفتم، به کوشش حسن قریبی، زمستان ۱۳۸۶.
- گلستان سعدی، به کوشش غلامحسین یوسفی، خوارزمی، تهران، چاپ چهارم، س ۱۳۷۴.
- گنجینه (برگزیده‌ی متون کهن مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما) شماره ۳۳، آذر س ۱۳۸۲.
- گنجینه‌ی سخن (منتخب آثار نویسندگان پارسی‌گوی)، ذبیح‌الله صفا، انتشارات امیرکبیر، چاپ چهارم، س ۱۳۶۳.
- منشآت قائم مقام فراهانی، تصحیح جهانگیر قائم‌مقامی، انتشارات ابن‌سینا، تهران، س ۱۳۳۷.
- مجله‌ی رشد آموزش راهنمایی، داستان «حکایت زمستان» تنظیم و بازنویسی سعید عاکف، انتشارات کمک آموزشی، س ۱۳۸۵.
- مجله‌ی رشد نوجوان، سال ۲۱، شماره یک مسلسل ۱۵۹ و شماره ۸.
- مقتل منظوم فدایی مازندرانی، تحقیق و تصحیح و تعلیقات فریدون اکبری شلدره‌ای، انتشارات فرتاب، تهران، چاپ اول، س ۱۳۸۸.
- هزار و یک حکایت، محمود حکیمی، انتشارات قلم، س ۱۳۷۵.
- هفده داستان کوتاه از نویسندگان ناشناس، ترجمه‌ی سارا طهرانیان، چاپ [نشر] کتاب خورشید، س ۱۳۸۱.
- یک عالم پروانه (بانک اطلاعات شعر کودک و نوجوان)، دفتر انتشارات کمک آموزشی، س ۱۳۸۱.

معلمان محترم، صاحب نظران، دانش آموزان عزیز و اولیای آنان می توانند نظر اصلاحی خود را در باره روی مطالب

این کتاب از طریق نامه به نشانی تهران - صندوق پستی ۳۶۳ ۱۵۸۵۵ - گروه دسی مربوط و یا پیام کار (Email)

talif@talif.sch.ir ارسال نمایند.

دختر نامه ریزی و چاپ کتاب: دبی